

דיני ממונות בשלשה

פרק ראשון סנהדרין

ג.

עין משפט נר מצוה

כג א מ"י פ"ג מהלכות
זקוק ממון הלכה ז'
ופ"ה מה"ל סנהדרין הל' ט'
סנה"ע עין סו זו טו"ע
ח"מ סימן א סעף ג':

רבינו חננאל

שנאמר משפט אחד יהיה
לכם ומה טעם אמרו דיני
ממונות לא בעו דרישה
וחקירה כדי שלא תועול
דלת בפני לוויין. כלומר
אם תצריכהו למומחין
ימנע מלהלוות אחד את
אחר כי יאמר אם יכפור
באי יסורב אנה אמצא
מומחין שיינו וירצאו
משפטי טוב לי שלא
להלוות. ונמצא נמנע
מלהלוות. ואקשי' עליה
אי הכי הודיא קתני
במתניתין למה לי למיתא
ג' דיני ממונות וגי'
בגולות וחבלות ואת
אפרת דהכי קתני
במתניתין מה הן דיני
ממונות גולות וחבלות
ותקין רבא לעולם תרתי
קתני כלומר כי דיני
ממונות בין הודאות
והלוואות בין דיני
(ממונות) גולות שלשה
מומחין בעינן. ואמאי
אשרו רבנן האידנא
בהודאות והלוואות אפי'
הדיוטות משום דרבי
חנינא. רב אחא בריה דרב
איקא אמר מדאורייתא
אפילו חד כשר שנאמר
בבבא בתבא שפוט עמיתך.
ומשום שכתבי מדינות
בהם מומחין התקינו
ג'. אמר אי אפשר דלית
בהו חד דגמיר. וקיי"ל א'
כרב אחא בריה דרב איקא
דמדאורייתא חד והוא
ממתה וקבלה עלייהו
דיין דיני ממונות כדבעין
למיר לקמן.

(6) מובא בס' ד' רמ"ה.

שנאמר משפט אחד וגו'. ואם תאמר ת"ל דעיקר דרישה
וחקירה צעדים וזממין כתיב צפרשת שופטים דיני
ממונות ודיני נפשות וי"ל למלך מקום לא הוה מלכין דרישה
וחקירה בשאר דיני ממונות אלא דווקא צעדים וזממין אי לאו דכתיב
משפט אחד **שלא תעוול דלת**

בפני לוויין ב'. גזילות וחבלות
וכתובת אשה וירושות ומתנות ככולהו
נמי לא צעינן דרישה וחקירה כדי
שתעוול דלת צפני גולנין ואם תאמר
מהאי טעמא לא ניציעי מומחין
בגזילות וחבלות כמו בהודאות והלוואות
יש לומר דלגבי מומחים לא שייך
למיחש ביה כמו זה דבששעא מועטת
אדם נמנע מלהלוות לחצירו אם לא
ימנע דיין ממונע לגבות חובו
אבל גזילות וחבלות יודע הגולן שפירטי
הנגול אחר המומחין עד שימנע
לדון עם הגולן ועי"ל בגזילות וחבלות
נמי בעו דרישה וחקירה ולא ממשעינן
אלא הודאות והלוואות והא דמוקי
צריש אחד דיני ממונות (לקמן דף ג' ב):

מתניתין למלכיה דרישה וחקירה
דיני קנסות לגוי דווקא דיני קנסות
קאמר בגזילות וחבלות קרי להו נמי
קנסות דלאשכחן לקמן (דף ג' ב): גבי
שאלמלא הוא צטלו דיני קנסות
דמיידי בכל הנהו דבעי שלשה מומחין
מיהו כתובת אשה וירושות ומתנות
ונזקי שור צבור הוי ככלל הודאות
והלוואות וכל הנהו דמסקין כהווינן
(צ"ק דף ע"ד: ע"ד) דלענין שלחתייהו
וגוינן אותו צבבל ולא צעי מומחין
ואם תאמר והא אשכחן צכמה דוכמין
שהיו דנין צבבל גזילות וחבלות
צ"כ דצ"ק (דף כ"א) גבי ההוא
גברא דזנה ופדנא אקילקלתא דיתמי

וחנן צישא (שם דף נ"ב) דתקע ליה לחצריה וכן צכמה מקומו ויש
לומר דבכל הנהו אפשר דתקעו זה את זה ע"י דתפסי או דלומר
דאקבעיה לדינא צאריך ישראל כדאיתא צסוף פרק קמא דצ"ק (דף
טו.) וי"מ דוקא גזילות שעל ידי חבלות כמו דמיננו צי תרי ומחו
אהדי עד שתוקף אחד וגחול את חצירו כדי האי גוונא לא שכיח
ולא עבדינא שלחתייהו ור"מ והיאך הוי דנין דיני גזילות וצאחורו
נשך (צ"מ דף ס"א): היאך הוי דנין דיני ריבית הא אמרינן ריש הגחול
קמא (דף ע"ד): הגולנים ומלוי צריצית שהחזירו אין מקבלין מהם וי"ל
דהא אמרינן צימי רבי נשנית משנה זו ופרש"ש דכינו את הוואס
צימיו ולא לפניו ולאחריי משום עובדא דהתם ולא הכי לא פריך דהתם
מכמה משניות אלא מצרייתת ששנאן רבי לרבי חיאי': **אפ"ר** מעתה
שעו **א** ישרמו. פירש צקונטרס כיון דברשות קא עבדי הוי שאינו
מומחה כמומחה ולשון כ"ש שאתה נועל בו' אין מתיישב דלא ה"ל למימר
כ"ש אלא ה"ל למימר א"כ אתה כו' אלא משמע משלון כ"ש דמכח
נעילת דלת הוה פריך וה"פ כיון דחיישת לנעילת דלת הוה לן למימר
שעו לא ישלמו דאי מחייבת להו לשלם לא יתרו להמתנע צדין ואל

תאמר מאי קושיא הא לא מחייב לשלם אלא כ"כ נטל ונתן ציד כלאמר
ונתן: **ועוד** שלשה שלשה צמה צי. איכא דוכתי דייק הכי ואיכא דוכתי דלא דייק: **ומדאורייתא** חד נמי בשר. פירש צקונטרס
דקסבר אין עירוב פרשיות כתיב כאן וקשה דא"כ צבדק תשפוט למה לי לכך נראה דאפי' למאן דאית ליה עירוב פרשיות קאמר: **אי אפשר**
דאית בהו חד דגמיר. דמאן דלא גמיר פסול לדינא כדמוכח צזה צורר (לקמן דף ע"ב) דתנן זה פוסל דיין של זה ופריך צגמרא כל כמייה
דפסיל לדיינים ומשני צערכאות דסוריא ופירש שם צקונטרס שהם יושבי קרנות ואע"ג דפליגי רבנן ואמרי אימתי צומן משניא עליהם
ראיה שהם קרובים או פסולים הא לאו הכי לא מני פסיל היינו דווקא צערכאות שנתמנו להיות דיינים: **ב"ש** דנפישו יושבי קרנות.
גם כאן פריך מכח זה כיון דחיישת ליושבי קרנות הוה לן למימר טעו לא ישלמו כדי שלא יתרחקו הנהו דגמירי ואו אי אפשר דליכא חד
דגמיר פריך כ"ש דנפיש לכן ישלמו כדי שילמדו דיני ממונות שלא יטעו פן יתחייבו לשלם: **קרבא** אית דרשמואל. צה"ג פוסק
כשמואל אע"ג דרצא פליג עליה משום דרב נחמן קאי כוותיה לקמן (דף ע"ג) והא דלמר צפרק צ' דכתובת (דף ע"ג) גבי ג' ששב
לקיים את השטר ומת אחד מהן ודילמא רבנן דבי רב אשי כשמואל צצירא להו דמשמע דאין הלכה כשמואל ה"פ כשמואל צעלמא צצירא
להו צקיום וצזה אין הלכה כמותם דאפילו רב נחמן דקאי כשמואל דשני שדני דייניהם דין מודה דקיום שטרות צג' כלאמר צחוקת הצמים
(צ"כ דף ע"ג) וכן הא דלמר צזה צורר (לקמן דף ע"ג) גבי אורייתא ודילמא רבנן דבי רב אשי כשמואל צצירא להו התם נמי ה"פ כשמואל
צעלמא צצירא להו צאודיתא וכתבו צהודאה צפני שנים צלא קנין וצזה אין הלכה כמותו כלאמר התם צפני שנים וקנו מידו כותבין וצפני
שלשה כותבין ואפילו לא קנו מידו וכדמפרש התם דקבעי דוכתא ושלחי וזממני ליה: **נזק** היינו חבלות. לאו צשור שזיק שור קאמר
דהא איתא צהודא: (צ"כ דף ע"ד) גבי דגוינן אותו צבבל ולא צעי מומחין אלא צשור שזיק אדם והא דקאמר משום דקבעי דוכתא מתימא ח"י דלא
כ"ש דקאמר (שם ע"ג) אף תם שחבל צבדם משלם צנותר כ"ש ומיהו נראה דאיידי צכל עינן אף צשור שזיק שור דהא מוסק צהודא
(שם דף ע"ד) דהא דגוינן צבבל נזקי שור צשור היינו דווקא נזקי שן ורגל נמועדין מתחלתן אבל נזקי קרן אמרינן התם דאין מועק צבבל:

שנאמר משפט אחד יהיה לכם. ממונות כנפשות וכיון דכתיב דרישה
וחקירה דיני נפשות דכתיב (דברים ג') ודרשת וחקרת הוא הדין
לדיני ממונות: **שלא תעוול דלת.** שימנעו מלהלוות שמא יכפור והעדים
יטעו ולא תהא עדותן מכוונת ויפסיד. והכא נמי שמא לא ימנע

מומחין לכופו לדין: **אלא מעתה**
טעו. הדיקות דיני ממונות לא
ישלמו כיון דברשות רבנן קא נחתי
הו להו כמומחין וכל המומחה צצ"ד
אם טעה פטור מנשלא כדלקמן
צאחד דיני ממונות (דף ע"ג) הא שאינו
מומחה חייב: **כל שכן שאתה נועל**
דלת. דקסבר דלמא טעו צי דינא
ופטרי ליה ומפסידנא: **אי הכי.**
צהודאות והלוואות שלשה צעינן למה
ליה לרבי צצהו לאוקומה למתניתין
צמה הן קתני [ג':]: **סרטי קפני.** מני
למימר דיני ממונות דהיינו הודאות
והלוואות שלשה כל דהו וגזילות
וחבלות צג' מומחין ומשום דתלוקין
צדיניהן לא כלליניה צחד כללא:

ועוד. אי חדא קתני למה לי למיתני
תרי זמני שלשה הכי איבעי למיתני
דיני ממונות ספן גזילות וחבלות
צג': **סרטי קפני.** דולאי ג' צעינן
דעירוב פרשיות כתיב כאן ומיהו
צהדיוטות סגי משום דרבי חנינא [סס]
והכי קאמר דיני ממונות דהיינו
הודאות והלוואות שלשה הדיקות
וגזילות וחבלות שלשה מומחין:
מדאורייתא חד נמי כשר. צהודאה
והלוואה דכתיב תשפוט לשון יחיד
ואין עירוב פרשיות כאן ומתניתין
ודאי תרתי קתני כדאמרן ומיהו שלשה
צהודאות והלוואות לאו מדאורייתא
אלא מדרבנן: **גזירה משום יושבי**
קרנות. תגרין שאין צקיאין צטיב

דינין וצכה את החייב ויחייב את הזכאי: **דגמיר.** ששמע מחכמים
ומדיינין הלכות דין מלוה: **טעו לא ישלמו.** דהא צרשות נחתי
אפי' מדאורייתא: **כל שכן דנפישו יושבי קרנות.** דלא איכפת
להו למיגמר: **לרצא.** דלמר מדאורייתא תלתא צעינן לית ליה
דשמואל דלמר דיניהן דין: **ציס דין חלוף.** שעברו על תקנת
הכמים: **היינו נזק היינו חבלות.** מאי קרי נזק ומאי קרי חבלות
הא נזק אחד ממתשה דברים של חבלות הוא [צ"כ דף ע"ג]: וליתני חבלות
ולא צעו נזק: **חאי נזק נמי היינו חבלות.** דשור תם שחבל אינו
משלם חצי נזק וכיון דתנא חבלות אף חאי נזק צנתמע:
חבלות ממונה הוא דאפסחיה דמי'. חאי נזק קנסא הוא דקסמ:
שוריים אינם נוגחים ולא היה לבעלים לשמרו כל זמן שלא הועד
ולא צעי לשלומי מידי אלא קנסא הוא דקנסיה רחמנא כדי שירצה
צשמירת שוריים: **פלגא נוקא ממונא.** צפרק ארבעה אצות (צ"כ דף
טו.) פליגי צה דקסבר סתם שוריים נגחנים הם ומדינא כולהו
צעי לשלומי דהוה ליה למינטריה ורחמנא הוא דחס עליה:

שאינו
תאמר מאי קושיא הא לא מחייב לשלם אלא כ"כ נטל ונתן ציד כלאמר
ונתן: **ועוד** שלשה שלשה צמה צי. איכא דוכתי דייק הכי ואיכא דוכתי דלא דייק: **ומדאורייתא** חד נמי בשר. פירש צקונטרס
דקסבר אין עירוב פרשיות כתיב כאן וקשה דא"כ צבדק תשפוט למה לי לכך נראה דאפי' למאן דאית ליה עירוב פרשיות קאמר: **אי אפשר**
דאית בהו חד דגמיר. דמאן דלא גמיר פסול לדינא כדמוכח צזה צורר (לקמן דף ע"ב) דתנן זה פוסל דיין של זה ופריך צגמרא כל כמייה
דפסיל לדיינים ומשני צערכאות דסוריא ופירש שם צקונטרס שהם יושבי קרנות ואע"ג דפליגי רבנן ואמרי אימתי צומן משניא עליהם
ראיה שהם קרובים או פסולים הא לאו הכי לא מני פסיל היינו דווקא צערכאות שנתמנו להיות דיינים: **ב"ש** דנפישו יושבי קרנות.
גם כאן פריך מכח זה כיון דחיישת ליושבי קרנות הוה לן למימר טעו לא ישלמו כדי שלא יתרחקו הנהו דגמירי ואו אי אפשר דליכא חד
דגמיר פריך כ"ש דנפיש לכן ישלמו כדי שילמדו דיני ממונות שלא יטעו פן יתחייבו לשלם: **קרבא** אית דרשמואל. צה"ג פוסק
כשמואל אע"ג דרצא פליג עליה משום דרב נחמן קאי כוותיה לקמן (דף ע"ג) והא דלמר צפרק צ' דכתובת (דף ע"ג) גבי ג' ששב
לקיים את השטר ומת אחד מהן ודילמא רבנן דבי רב אשי כשמואל צצירא להו דמשמע דאין הלכה כשמואל ה"פ כשמואל צעלמא צצירא
להו צקיום וצזה אין הלכה כמותם דאפילו רב נחמן דקאי כשמואל דשני שדני דייניהם דין מודה דקיום שטרות צג' כלאמר צחוקת הצמים
(צ"כ דף ע"ג) וכן הא דלמר צזה צורר (לקמן דף ע"ג) גבי אורייתא ודילמא רבנן דבי רב אשי כשמואל צצירא להו התם נמי ה"פ כשמואל
צעלמא צצירא להו צאודיתא וכתבו צהודאה צפני שנים צלא קנין וצזה אין הלכה כמותו כלאמר התם צפני שנים וקנו מידו כותבין וצפני
שלשה כותבין ואפילו לא קנו מידו וכדמפרש התם דקבעי דוכתא ושלחי וזממני ליה: **נזק** היינו חבלות. לאו צשור שזיק שור קאמר
דהא איתא צהודא: (צ"כ דף ע"ד) גבי דגוינן אותו צבבל ולא צעי מומחין אלא צשור שזיק אדם והא דקאמר משום דקבעי דוכתא מתימא ח"י דלא
כ"ש דקאמר (שם ע"ג) אף תם שחבל צבדם משלם צנותר כ"ש ומיהו נראה דאיידי צכל עינן אף צשור שזיק שור דהא מוסק צהודא
(שם דף ע"ד) דהא דגוינן צבבל נזקי שור צשור היינו דווקא נזקי שן ורגל נמועדין מתחלתן אבל נזקי קרן אמרינן התם דאין מועק צבבל: